10. Harkivs'ka derzhavna zooveterynarna akademija. Navchal'no–naukovyj centr tvarynnyctva i roslynnyctva [Elektronnyj resurs]. – 2015. – Rezhym dostupu: http://www.zoovet.kh.ua/ua/pidrozdili–akademiji/navchalno–naukovij–tsentr–tvarinnitstva–i–roslinnitstva.

11. Harkivs'kyj zooveterynarnyj instytut (1851–2001) [Tekst]: chasopys. – H.: [B.v.], 2001. – 62 s.

Polyvach M. A., *graduate student of the Department of History and Political Science of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), mariapolyvach@ukr.net*

Formation of P. D. Pshenychnyi scientific outlook

The article is devoted to the talented scientist and a pioneer in the field of zootechnics of the 20th century, Pavel Dmitrievich Pshenychnyi. It shows the formation of scientific outlook of the researcher and his formation as a scientist. It describes detail the educational process, educational institutions and the teachers who influenced the choice of profession of P. D. Pshenychnyi.

Great possibilities of formation of scientific outlook are incorporated in the learning process. Each science studies the laws of phenomena specific area of the objective world and, accordingly, every school subject contributes to the formation of a scientific worldview of the young man. Social and professional position of the teacher has an important role in this process.

Formation of outlook is achieving by consistent implementation of moral, aesthetic, ecological, labor and other forms of education. The scientific outlook is the basis for the development of a full–fledged human personality.

Keywords: *P. D. Pshenychnyi, Kharkiv Zooengineering Institute, Kharkiv State Veterinarian Academy, feeding, NULES, scientific outlook.*

Полывач М. А., *аспирантка кафедры «Истории и политологии», Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (Украина, Киев), mariapolyvach@ukr.net*

Формирование научного мировоззрения П. Д. Пшенычного

Статья посвящена талантливому ученому–новатору в области зоотехнии XX в. – Павлу Дмитриевичу Пшенычному. Показано формирование научного мировоззрения исследователя и становления его как ученого. Подробно описано учебный процесс, учебные заведения и преподаватели, которые повлияли на выбор профессии П. Д. Пшенычного.

Большие возможности формирования научного мировоззрения закладываются в учебном процессе. Каждая наука изучает закономерности явлений определенной области объективного мира и, соответственно, каждый учебный предмет вносит свой вклад в формирование научного мировоззрения молодого человека. Неизменно важная роль в этом процессе принадлежит социальной и профессиональной позиции педагога.

Формирование мировоззрения достигается последовательным осуществлением морального, эстетического, экологического, трудового и других видов воспитания. Научное мировоззрение является основой для развития полноценной личности человека.

Ключевые слова: *П. Д. Пшенычный, Харьковский зооинженерный институт, Харьковская государственная зооветеринарная академия, кормление, НУБиП Украины, научное мировоззрение.*

* * *

УДК 636.2.082:009:001

Апостол М. В.,
кандидат історичних наук, докторант,
Національна наукова сільськогосподарська бібліотека (Україна, Київ),
apostolmv@online.ua

Життєвий і творчий шлях академіка НААН М. В. Зубця (1938–2014)

Автором висвітлено основні віхи життєвого та творчого шляху доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НААН М. В. Зубця. З'ясовано умови й основні чинники формування його наукового світогляду та становлення пріоритетних творчих пошуків. Здійснено аналіз і систематизацію його наукової спадщини, обґрунтовано значення окремих наукових розробок для становлення сучасної теорії і методології породотворення в тваринництві. Охарактеризовано його внесок в організацію сільськогосподарської дослідної справи та системи вищої галузевої освіти в Україні. Розкрито консультативну та репрезентаційну діяльність як складові наукової творчості вченого. Дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових, структурно–функціональних та історичних методів.

Ключові слова: *тваринництво, зоотехнічна наука, селекція, сільськогосподарська дослідна справа, порода тварин, наукова школа.*

На сучасному етапі державотворення в Україні відкрилися реальні можливості для вивчення та творчого використання історичного досвіду, зокрема у такій важливій галузі, як сільське господарство. Інтерес громадськості до проблем історії та культури, переоцінка низки концептуальних положень, подолання існуючих стереотипів потребують детальної інвентаризації та переосмислення глибинних пластів наукової спадщини, накопиченої кількома поколіннями вчених–аграріїв у єдиному контексті спадкоємності.

Доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН М. В. Зубець є знаковою постаттю в історії аграрної науки України другої половини XX – початку XXI ст. З його іменем пов'язані конструктивні здобутки та рішення, які визначили подальший розвиток дослідної справи у тваринництві на кілька десятиріч уперед. Це, насамперед, фундація сучасної теорії та методології породотворення, актуалізація проблеми збереження генофонду тварин. М. В. Зубець – визнаний організатор сільськогосподарської дослідної справи в Україні. Він доклав значних зусиль до здобуття та збереження статусу НААН як головного науково–методичного та координаційного центру розвитку АПК України.

Окремі питання становлення і розвитку селекційної науки у тваринництві України, організації сільськогосподарської дослідної справи знайшли відображення в наукових працях В. П. Бурката, І. С. Бородай, В. А. Вергунова та ін. [1–3; 7]. Однак до цього часу не проведено комплексного узагальнення напрямів діяльності академіка НААН М. В. Зубця, його внеску в становлення дослідної справи у тваринництві України, розроблення сучасної теорії і методології породотворення. З огляду на це, дані завдання висувалися на перший план при проведенні дослідження. Методологія дослідницького пошуку ґрунтується на застосуванні системно–історичного підходу.

Народився М. В. Зубець 7 квітня 1938 р. у м. Нова Басань на Чернігівщині. У 1956 р. закінчив Київське професійно–технічне училище №1 при заводі «Більшовик», розпочав трудову діяльність токарем порційних автоматів. Своє становлення як визнаного фахівця у галузі зоотехнії розпочав із навчання в Українській академії сільськогосподарських наук. На формування його творчого світогляду значний вплив здійснили викладачі Академії, професори М. А. Кравченко, М. М. Колесник, К. Б. Свечин та інші, традиції та ідеї яких він розвинув у своїй науковій діяльності.

В 1962–1963 роках працював старшим зоотехніком Прилуцької держплемстанції, в 1963–1972 – зоотехніком–селекціонером і головним зоотехніком держплемзаводу «Тростянець» Ічнянського району Чернігівської області. Розробив оригінальну методику створення жирномолочного стада, в основу якої покладав виведення маточних родин зі стійкою і високою жирномолочністю протягом усіх лактацій. У 1972 р. М. В. Зубця призначено на посаду головного зоотехніка, а в 1973 р. – заступника начальника відділу по племінній справі Главку тваринництва Міністерства сільського господарства

УРСР. Віхою цього періоду була підготовка та захист у 1974 р. кандидатської дисертації на тему: «Обоснование подбора в заводском стаде крупного рогатого скота». При розробленні її основних теоретичних положень він обґрунтував необхідність проведення цілеспрямованого добору в заводському стаді (на прикладі племзаводу «Тростянець») при розведенні за лініями, створив стадо симентальської худоби високої племінної цінності [4].

У 1983 р. його призначають заступником Міністра сільського господарства УРСР, наступного року – начальником Головного управління сільськогосподарської науки, пропаганди, запровадження науково–технічних досягнень і передового досвіду, членом колегії Міністерства сільського господарства УРСР, а в 1986–1990 роках – Держагропрому УРСР. Закономірним підсумком цього періоду був захист у 1990 р. докторської дисертації «Методы использования генофонда симментальской породы при чистопородном разведении и скрещивании», в якій він розробив нові концептуальні положення її селекційно–генетичного вдосконалення. Зокрема, запропонував метод багаторазового кільцювання на унікальних близькоінбредних тварин, прийоми формування заводських ліній на основі спадковості кращих за генотипом плідників і видатних рекордисток. Теоретично обґрунтував шляхи раціонального використання генофонду симентальської породи за внутрішньопородної селекції та схрещування, які забезпечують зростання виробництва молока і яловичини з урахуванням зональної специфіки ведення галузі [5].

В 1990 р. його обирають академіком НААН, а наступного року її віце–президентом. Упродовж 23 років він був членом Президії, 15 років – Президентом Академії, з 2011 р. – її Почесним Президентом. Значною заслугою вченого є те, що за умов глибокої економічної кризи він завжди знаходив аргументи згуртувати учених Академії, спрямовуючи їх потенціал на відродження національної аграрної науки в інтересах держави та суспільства.

Вперше на базі створених наукових центрів в системі НААН під його безпосереднім керівництвом розроблено і апробовано ефективну систему впроваджувальної діяльності, що згодом стала методичною основою сучасних інноваційних перетворень в її діяльності. За його сприяння до реструктуризації Академії були залучені у свій час Світовий банк і Міжнародний центр з національних систем сільськогосподарських досліджень. Учений дотримувався чіткої наукової позиції, що структурна перебудова та розвиток вітчизняного аграрного сектора мають спрямовуватися на створення переважно крупних підприємств АПК на базі інтеграції і кооперації приватних власників.

Академік М. В. Зубець приділяв значну увагу вдосконаленню мережі наукових установ з урахуванням регіональних особливостей розвитку АПК. При цьому з великою далекоглядністю розставляючи відповідні кадри, зберігаючи розумну пропозицію між досвідом та молодістю. Не менш вагомий його внесок у зміцненні зв'язків фундаментальної науки з освітою і виробництвом. З цією метою він налагодив співробітництво більше ніж з 50 зарубіжними країнами.

М. В. Зубець представляв інтереси галузевої академічної науки в урядових і громадських структурах та іноземних галузевих академіях. Визнаючи високий авторитет вченого, його обрано іноземним членом РАСГН та НАН Республіки Білорусь. На VI Генеральній Асамблеї Союзу європейських академій прикладних наук у галузі сільського господарства, продовольства та природних ресурсів, що відбулася 27–28 травня 2010 р. в Одесі, його обрано президентом.

Учений висунув принципово нову гіпотезу генезису порід, покладену в основу нової теоретичної концепції селекційного перетворення генофонду тварин, основні концептуальні положення якої реалізовано при виведенні низки високопродуктивних спеціалізованих порід і типів великої рогатої худоби. Основна стратегічна мета при цьому полягала в залученні кращого світового генофонду та практично повному збереженні позитивних властивостей місцевих порід на основі складного відтворного схрещування [8].

Наукова спадщина вченого багатогранна і у більшості не втратила свого значення на сучасному етапі розвитку тваринництва. Такі її складові, як теорію породи та породотворення; теорію лінійного розведення; методичні основи управління генеалогією породи; основи вирощування, оцінки й раціонального використання плідників; методи збереження і раціонального використання генофонду тварин та інші, доцільно використовувати як теоретичну та методологічну основу при розробленні подальшої стратегії ведення галузі скотарства [2].

Ученим опубліковано біля 700 наукових праць, у тому числі 139 монографій, підручників, книг, брошур і програм з питань селекції та генетики тварин. Серед них слід першочергово відмітити такі: «Перевод сельского хозяйства на передовые рубежи научно–технического прогресса» (1986), «Підвищення м'ясної продуктивності великої рогатої худоби» (1988), «Преобразование генофонда пород» (1990), «М'ясне скотарство» (1991), «Довідник по м'ясному скотарству» (1994), «Довідник зооінженерних термінів» (1995), «Племінна робота» (1995), «Генетика, селекция и биотехнология в скотоводстве» (1997), «Племінні ресурси України» (1998), «Напрями економічного зростання агропромислового комплексу України» (1999), «Вибрані твори» (2003) та ін. Академік М. В. Зубець є співавтором біля 40 методик, методичних рекомендацій, методів і способів, захищених авторськими свідоцтвами, патентами та винаходами, які знайшли широке впровадження у виробництві [6].

Одна із найбільших заслуг М. В. Зубця у заснуванні власної наукової школи «Селекція м'ясної худоби», де на принципах творчої співдружності вчених та спадкоємності

поколінь знайшли ствердження і розвиток його кращі наукові традиції, ідеї та підходи. В активі його наукової школи 11 докторів та 18 кандидатів сільськогосподарських наук, таких відомих учених: І. П. Петренко, О. М. Жукорський, Ю. П. Полупан, І. В. Гузєв, В. П. Бородай, К. В. Копилов, В. А. Вергунов та ін. [7].

Талант педагога, що ґрунтувався першочергово на фундаментальних знаннях теорії зоотехнічної науки та практики, віддавав освітянській справі на кафедрі розведення та генетики тварин імені М. А. Кравченка Національного університету біоресурсів і природокористування України. У 1995 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності «розведення і генетика тварин».

В останні роки вчений активно займався законотворчою роботою, був народним депутатом України IV, V та VI скликань, головою підкомітету з питань науки Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти. Серед поданого ним 21 законопроекту з питань аграрної політики та сільськогосподарського виробництва, частина прийнята Верховною Радою України, решта – на доопрацюванні в різних парламентських Комітетах. Особливо вдячні народному депутату науковці галузевих академій за сприяння у прийнятті Закону України про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму майнового комплексу Національної академії наук України» та Постанов Верховної Ради України «Про встановлення іменних стипендій Верховної Ради України для найбільш талановитих молодих учених» та «Про Премію Верховної Ради України найкращим молодим ученим у галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково–технічних розробок» [4].

У 1997 р. його обрано членом Комітету з присудження Державних премій України в галузі науки і техніки, а також членом Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи; у 1997–1999 роках – членом Комісії з питань аграрної та земельної реформи при Президенті України. З листопада 1998 р. – член президії ВАК України, а з грудня 1998 р. – Президії НАН України. Протягом 1998–2000 років – позаштатний радник Президента України. У 1999–2001 роках – член Комісії з питань аграрної політики при Президенті України. У 1999–2000 рр. – член Ради з питань інтелектуальної власності й трансферу технологій, з березня 2000 р. – Ради з питань науки та науково–технічної політики при Президентові України. Із травня 2003 р. М. В. Зубець був членом Національної ради зі сталого розвитку України, а з червня 2003 р. – членом урядового комітету з реформування аграрного сектору.

За значний внесок у розвиток вітчизняної аграрної науки, активну громадську, політичну і законотворчу діяльність М. В. Зубець був відзначений численними урядовими нагородами, серед яких І–а премія НААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (1995, 2001), премія ім. В. Юр'єва Національної академії наук України (1996), Державна премія України в галузі науки і техніки (1993, 1999). Він удостоєний звання Героя України (2009) і нагороджений двома орденами «Знак Пошани» (1971, 1976), орденами князя Ярослава Мудрого V і IV ступенів (1998, 2007), орденом Святого Володимира (2003), золотою медаллю ім. Ушинського Академії педагогічних наук України (2006), 3 медалями (1970, 1982, 1983) [4].

Отже, академік М. В.Зубець є не лише визнаним ученим, а й талановитим організатором галузевої дослідної справи та системи вищої освіти. Його становлення відбувалося під впливом наукових праць відомих учених у галузі зоотехнії М. А. Кравченка, М. М. Колесника, К. Б. Свєчина в Українській академії сільськогосподарських наук. Формуванню його наукових пріоритетів сприяла робота в держплемзаводі «Тростянець» Ічнянського району Чернігівської області та відділі по племінній справі Главку тваринництва Міністерства сільського господарства УРСР. М. В. Зубець сприяв вдосконаленню мережі наукових установ з урахуванням регіональних особливостей розвитку АПК, зміцненню зв'язків фундаментальної науки з освітою і виробництвом. Вперше на базі наукових центрів в системі НААН розробив і апробував ефективну систему впроваджувальної діяльності. Представляв інтереси галузевої академічної науки в урядових і громадських структурах та іноземних галузевих академіях. Основні напрями наукової діяльності вченого: розроблення теорії і методології породотворення у скотарстві, актуалізація проблеми раціонального використання та збереження генофонду тварин.

На перспективу є доцільним узагальнення наукових розробок академіка М. В. Зубця щодо оцінки племінної цінності сільськогосподарських тварин, які покладено в основу вирощування і використання бугаїв–плідників, отримання тварин із рекордною продуктивністю.

Список використаних джерел

1. Бородай І. С. Розвиток теорії породоутворення у скотарстві України в контексті науково–організаційних чинників / І. С. Бородай // Розведення і генетика тварин: міжвід. тем. наук. зб. – К., 2007. – Вип.41. – С.31–38.

2. Буркат В. П. Історичні аспекти розвитку теорії селекції у скотарстві України: монографія / В. П. Буркат, І. С. Бородай. – К., 2006. – 584 с.

3. Вергунов В. А. Сільськогосподарська дослідна справа в Україні. Від зародження до академічного існування: організаційний аспект / В. А. Вергунов; НААН, ННСГБ. – К.: Аграрна наука, 2012. – 416 с.

4. Гладій М. В. Академік М. В. Зубець – талановитий учений, організатор, політичний і громадський діяч / М. В. Гладій // Розведення і генетика тварин: міжвід. тем. наук. зб. / НААН, ІРГТ. – К., 2015. – Вип.49. – С.6–13.

5. Єфіменко М. Я. Зубець Михайло Васильович / М. Я. Єфіменко // Вчені–селекціонери у тваринництві / УААН; наук. ред.: М. В. Зубець, В. П. Буркат. – К.: Аграрна наука, 1997. – С.59–62. – («Українські вчені–аграрії XX ст.»; кн. 1).

6. Зубець Михайло Васильович: біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1966–2012 роки / НААН, ННСГБ, ІРГТ; уклад. В. А. Вергунов, М. М. Зубець, Т. Ф. Дерлеменко, О. П. Анікіна, І. С. Бородай, Л. А. Кириченко; наук. ред. В. А. Вергунов. – 3–тє вид., перероб. і доп. – К., 2014. – 372 с. – (Біобібліогр. сер. «Академіки Нац. акад. аграр. наук України» / НААН, ННСГБ).

7. Інститут розведення і генетики тварин / УААН, ІРГТ; уклад.: М. Я. Єфіменко, І. В. Гузєв, Л. О. Бегма та ін.; відпов. за вип. Ю. В. Мільченко, Є. М. Рясенко, І. С. Бородай. – Чубинське, 2004. – 83 с.

8. Полупан Ю. П. Академік Михайло Васильович Зубець (спогади про Вчителя) / Ю. П. Полупан // Зубець Михайло Васильович: бібліографічний покажчик наукових праць за 1966–2012 роки. – К., 2014. – С.68–75.

References

1. Boroday I. S. Rozvytok teoriyi porodoutvorennya u skotarstvi Ukrayiny v konteksti naukovo–orhanizatsiynykh chynnykiv / I. S. Boroday // Rozvedennya i henetyka tvaryn: mizhvid. tem. nauk. zb. – K., 2007. – Vyp.41. – S.31–38.

2. Burkat V. P. Istorychni aspekty rozvytku teoriyi selektsiyi u skotarstvi Ukrayiny: monohrafiya / V. P. Burkat, I. S. Boroday. – K., 2006. – 584 s.

3. Verhunov V. A. Sil's'kohospodars'ka doslidna sprava v Ukrayini. Vid zarodzhennya do akademichnoho isnuvannya: orhanizatsiynyy aspekt / V. A. Verhunov; NAAN, NNSHB. – K.: Ahrarna nauka, 2012. – 416 s.

4. Hladiy M. V. Akademik M. V. Zubets' – talanovytyy uchenyy, orhanizator, politychnyy i hromads'kyy diyach / M. V. Hladiy // Rozvedennya i henetyka tvaryn: mizhvid. tem. nauk. zb. / NAAN, IRHT. – K., 2015. – Vyp.49. – S.6–13.

5. Yefimenko M. Ya. Zubets' Mykhaylo Vasyl'ovych / M. Ya. Yefimenko // Vcheni–selektsionekry u tvarynnytstvi / nauk. red.: M. V. Zubets', V. P. Burkat. – K., 1997. – S.59–62. – («Ukrayins'ki vcheni–ahrariyi XX st.»; kn. 1).

6. Zubets' Mykhaylo Vasyl'ovych: biobibliohr. pokazhch. nauk. pr. za 1966–2012 roky / NAAN, NNS·HB, IRHT; uklad. V. A. Verhunov, M. M. Zubets', T. F. Derlemenko, O. P. Anikina, I. S. Boroday, L. A. Kyrychenko; nauk. red. V. A. Verhunov. – 3–tye vyd., pererob. i dop. – K., 2014. – 372 s. – (Biobibliohr. ser. «Akademiky Nats. akad. ahrar. nauk Ukrayiny» / NAAN, NNSHB).

7. Instytut rozvedennya i henetyky tvaryn / UAAN, IRHT; uklad.: M. Ya. Yefimenko, I. V. Huzyev, L. O. Behma ta in.; vidpov. za vyp. Yu. V. Mil'chenko, Ye. M. Ryasenko, I. S. Boroday. – Chubyns'ke, 2004. – 83 s.

8. Polupan Yu. P. Akademik Mykhaylo Vasyl'ovych Zubets' (spohady pro Vchytelya) / Yu. P. Polupan // Zubets' Mykhaylo Vasyl'ovych: bibliohrafichnyy pokazhchyk naukovykh prats' za 1966–2012 roky. – K., 2014. – S.68–75.

Apostol M. V., *Candidate of Historical Sciences, doctoral student, National Scientific Agricultural Library (Ukraine, Kyiv), apostolmv@online.ua*

The life and career of academician NAAS M. V. Zubets (1938–2014)

The author has highlighted the key milestones of the life and career of the doctor of agricultural sciences, professor, academician of NAAS M. V. Zubets. The conditions and factors of formation of its scientific outlook and creative searches priorities were set. The analysis and systematization of its scientific heritage were made, the values of some scientific research for the development of the modern theory and methodology of breed creating in animal husbandry work were justified. The characteristic of his contribution to the organization of agricultural experimental work and the system of higher branch education in Ukraine was given. The advisory and representational activities as a component of his scientific work were revealed. The research based on the use of general scientific complex, structural and functional, and historical methods.

Keywords: *animal husbandry, animal science, breeding, agricultural experimental work, breed of farm animals, scientific school.*

Апостол М. В., *кандидат исторических наук, докторант, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека (Украина, Киев), apostolmv@online.ua*

Жизненный и творческий путь академика НААН М. В. Зубца (1938–2014)

Автором освещены основные вехи жизненного и творческого пути доктора сельскохозяйственных наук, профессора, академика НААН М. В. Зубца. Выяснены условия и основные факторы формирования его научного мировоззрения и становления приоритетных творческих поисков. Осуществлены анализ и систематизация его научного наследия, обосновано значение отдельных научных разработок для становления современной теории и методологии породообразования в животноводстве. Приведена характеристика его вклада в организацию сельскохозяйственного опытного дела и систему высшего отраслевого образования в Украине. Раскрыты консультативная и репрезентационная деятельность как составные научного творчества ученого. Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно–функциональных и исторических методов.

Ключевые слова: *животноводство, зоотехническая наука, селекция, сельскохозяйственное опытное дело, порода животных, научная школа.*

* * *

УДК 57.02:631:378:929

Балян І. В.,
заступник директора з науково–організаційних та господарських питань, Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН
(Україна, с. Велика Бакта),
insbakta@ukr.net

НАУКОВО–ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА М. М. КУЛЕШОВА З ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ У БІОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Представлено аналіз науково–педагогічної діяльності визначного вченого–рослинника Миколи Миколайовича Кулешова. Учений, крім інших науково–організаційних напрямів діяльності, обіймав посади завідувача спеціалізованих кафедр трьох сільськогосподарських вузів з 1922 по 1968 рр. У другій половині творчого життя заснував наукову школу екологічного рослинництва, яка є унікальною. Концептуальними засадами її є вивчення сільськогосподарських рослин у взаємодії з екологічним середовищем їхнього зростання, основні положення отримали успішне становлення, витримали випробування часом. Таким чином, учений передбачив на декілька десятиліть наперед подальший розвиток наукового напряму, який розвинули його послідовники. Виховав майбутніх визначних учених екологів, біологів, селекціонерів, рослинників. Серед його учнів – видатні вчені, академіки ВАСГНІЛ, керівники інститутів і великих сільськогосподарських підприємств, а також немало високопрофесійних спеціалістів–виробничників.

Ключові слова: *науково–педагогічна діяльність, наукова школа, біологічне рослинництво, сільське господарство, М. М. Кулешов.*

Микола Миколайович Кулешов – відомий український учений, дійсний член Академії наук УРСР, зробив вагомий внесок у прикладне рослинництво, проводив надзвичайно плідну науково–педагогічну роботу. Професор, крім грунтовного вивчення сільськогосподарських культур у провідних науково–дослідних інституціях та важливої науково–організаційної роботи в галузі насінництва й контрольно–насіннєвої справи, упродовж переважної більшості періоду творчого життя обіймав посади